

Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszej książki są związki zachodzące między polityką fiskalną państwa, a wzrostem gospodarczym. Autorzy książki, specjaliści z dziedziny finansów publicznych z czołowych ośrodków naukowych w Polsce, podjęli w tej pracy próbę analizy poszczególnych obszarów polityki fiskalnej pod kątem wpływu instrumentów fiskalnych na tempo wzrostu gospodarczego.

Dyskusja na temat stanu finansów publicznych najczęściej ożywia się w momencie wystąpienia na tym polu poważnych problemów. Jeśli budżet jest ustabilizowany, obciążenia podatkowe są mało dolegliwe dla podmiotów gospodarczych, a środki publiczne są efektywnie wykorzystywane dla rozbudowy potencjału rozwojowego gospodarki, to trudno znaleźć w bieżącej dyskusji naukowej i publicystycznej „wątki fiskalne”. Niestety obecna sytuacja polskiego systemu finansów publicznych daleka jest takiego stanu. O polskich finansach publicznych mówi się obecnie bardzo dużo, ale niestety nie jest to przedmiot analizy dla chcących naśladować polskie rozwiązania, ale raczej wyraz wielu problemów, które pozostają nierozwiązane od kilku lat. Na dzień dzisiejszy musimy zmagać się z całą wiązką kłopotów. Jednocześnie trzeba przywracać równowagę w systemie fiskalnym państwa, zmieniać system podatkowy, aby nie hamował ekspansji gospodarczej, ale pozwalał jednocześnie finansować podstawowe zadania państwa, oraz zwiększać efektywność wydatków publicznych, które powinny przecież tworzyć podstawy rozwoju gospodarczego, poprzez inwestycje w infrastrukturę czy kapitał ludzki.

Książkę otwiera wystąpienie obecnego Ministra Finansów RP – dr Mirosława Gronickiego, które zostało wygłoszone 16 grudnia 2004 roku w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego w Warszawie. Tematem wystąpienia był obecny stan finansów publicznych w kontekście przyszłej akcesji naszego kraju do strefy EURO, co jest związane z koniecznością ograniczenia deficytu systemu finansów publicznych do poziomu wymaganego przez Pakt Stabilizacji i Wzrostu. Chociaż na dzień dzisiejszy dalecy jesteśmy od określonego w Pakcie poziomu deficytu w wysokości 3% PKB, to wydaje się, że nakreślona przez Min. Gronickiego ścieżka zejścia z deficytem do 3% PKB w roku 2007, jest realna, oczywiście pod warunkiem pełnej determinacji we wdrażaniu koniecznych zmian systemowych. Małym, ale zawsze jakimś, pocieszeniem jest fakt, że nie tylko my musimy zmagać się z głęboką nierównowagą fiskalną. Podobne problemy występują zarówno wśród „nowych” członków UE jak Czechy czy Węgry, jak i krajów tzw. starej UE, gdzie w wielu przypadkach (Francja, Niemcy, Włochy) finanse publiczne mają wysokie,

strukturalne deficyty. Korzyści, jakie polska gospodarka może odnieść poprzez przyjęcie wspólnej waluty są na tyle duże, że niewątpliwie warto podjąć wysiłek w reformowaniu finansów publicznych, które tak czy inaczej potrzebują głębokich zmian.

Kolejne rozdziały to kontynuacja rozważania o roli finansów publicznych w kreowaniu polityki makroekonomicznej. W swoich tekstach wybitni znawcy i jednocześnie praktycy polityki gospodarczej – Pani dr Halina Wasilewska-Trenkner (WSPiZ im. Leona Koźmińskiego, członek Rady Polityki Pieniężnej) oraz dyrektor Centrum Badawczego TIGER, Wicepremier i Minister Finansów w latach 1994-97 oraz 2002-03 – prof. Grzegorz W. Kołodko, przedstawili bieżące problemy, jakie stoją przed polską polityką gospodarczą w najbliższej przyszłości. Szczególnie ważna jest kwestia koordynacji polityki pieniężnej i fiskalnej na drodze Polski do EURO. Jest to tyle istotne, że potrzeba spełnienia tzw. kryteriów z Maastricht wobec niewłaściwej koordynacji instrumentów fiskalnych i monetarnych, może skutkować obniżeniem tempa wzrostu gospodarczego, co byłoby fatalne w skutkach i kłóciłoby się z celem integracji polski z UE, którym jest przecież zapewnienie warunków dla szybkiego rozwoju gospodarczego

Dwa kolejne teksty poświęcone są problematyce akcesji naszego kraju do UE i związanymi z tym procesem koniecznymi korektami w polskim systemie finansów publicznych. Katarzyna Stabryła z Akademii Ekonomicznej w Krakowie przedstawiła w swoim tekście kierunki ewolucji budżetu wspólnotowego UE. Jest to dla Polski kluczowa kwestia, gdyż kształt budżetu UE, w dużej mierze determinować będzie rozwiązania instytucjonalne w ramach systemu finansów publicznych w Polsce. Marta Postuła (dyrektor Departamentu ds. Restrukturyzacji Finansów Publicznych w Ministerstwie Finansów RP) pokazała, jakie konsekwencje dla polskich finansów publicznych niesie za sobą członkostwo w UE. Istotne są nie tylko przepływy finansowe, czyli ile faktycznie możemy pozyskać środków z UE. Warto zwrócić także uwagę na konieczność zmian instytucjonalno-prawnych, które są niezbędne, aby członkostwo w UE jak najbardziej przyczyniało się do podnoszenia konkurencyjności polskiej gospodarki.

Pracę zamykają trzy rozdziały, które są poświęcone roli instrumentów fiskalnych obliczonych na stymulowanie tempa wzrostu gospodarczego. Dr Małgorzata Runiewicz (Centrum Badawcze TIGER, WSPiZ Im. Leona Koźmińskiego) wskazywała na stosunkowo dużą rolę polityki podatkowej w przyciąganiu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Ma to szczególne znaczenie w krajach posocjalistycznych, gdzie inwestycje zagraniczne są nie tylko uzupełnieniem krajowych zasobów kapitałowych, ale przede wszystkim nośnikiem wysokich technologii, co przekłada się na wyższy poziom rozwoju całej gospodarki.

Prof. Katarzyna Duczkowska-Małysz ze Szkoły Głównej Handlowej, przedstawiła kształtowanie polityki fiskalnej w bardzo specyficznym obszarze gospodarki, jakim jest rolnictwo. Zacołanie gospodarcze, które jest niestety cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa, stanowi poważny problem, którego jedynym rozwiązaniem jest szybki wzrost gospodarczy na obszarach wiejskich, dzięki któremu poziom życia mieszkańców wsi będzie mógł szybko się podnosić. Konieczność wsparcia procesu modyfikacji gospodarki rolnej wymaga podjęcia wielu strategicznych decyzji, z których wiele odnosi się do kwestii zasad udziału rolników w systemie finansów publicznych.

Ostatni tekst, mojego autorstwa (Centrum Badawcze TIGER, WSPiZ im. Leona Koźmińskiego) jest próbą pokazania zależności między polityką fiskalną a procesem formowania się kapitału w krajach posocjalistycznych.

Autorami tekstów, które składają się na niniejszą książkę, są tylko eksperci krajowi, dlatego w tekstach poruszane są głównie zagadnienia dotyczące bieżącej sytuacji finansów publicznych w Polsce, ale wiele wątków poruszonych w poszczególnych rozdziałach ma charakter ogólny i z pewnością praca ta będzie przydatna dla tych, którzy interesują się zagadnieniami finansów publicznych, nie tylko z punktu widzenia bieżącej sytuacji fiskalnej w Polsce.

Jacek Tomkiewicz